

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Милена Петкова Колева-Звънчарова

**„НЕПОЗНАТОТО НАСЛЕДСТВО:
ВАЛИДИРАНЕ НА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛИЗИРАНЕ
НА ДОКУМЕНТАЛНИ И КНИЖОВНИ ЦЕННОСТИ“**

за присъждане на образователната и научната степен “доктор”

от

Проф. д.н. Иван Димов Кабаков

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ / ФФ

Катедра “История и теория на културата”

Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Дисертационният труд на Милена Петкова Колева-Звънчарова се занимава с професионалната подготовка и развитие и по-конкретно с валидирането на знания, умения и компетентности в областта на културното наследство. *Актуалността на темата* е следствие от „загубата на професионален капацитет в институциите на паметта, причинена от липсата на достатъчно и подходящо подготвени и мотивирани специалисти, както и на възможности за адекватно на търсенето професионално развитие“. Това състояние е определено като критично за функционирането на системата на културното наследство поради което се налага промяна, особено с оглед на наличието на „знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, които се нуждаят от признаване“ (с.5 от Автореферата). Валидирането според дисертанта „би могло да допринесе за повишаване на мотивацията, както и на видимостта и престижа на професиите в културното наследство“ чрез признаването на знания, умения и компетентности, придобити в условията на неформално обучение и самостоятелно учене (с.4 от Автореферата). В допълнение е констатирано, че в „специализираните изследвания, посветени на културното наследство, професионалното развитие е частично проблематизирано“ (с.4 от Автореферата).

Поставен по този начин, проблемът за професионалната подготовка и развитие в областта на културното наследство изисква качествено различни подходи и начини на действие, които насочват Милена Колева-Звънчарова към изследване на валидирането на знания, умения и компетентности като решение на част от идентифицираните дефицити и предизвикателства.

Структурата на изследването включва увод, четири глави и заключение, както и 5 приложения и списък на използваната литература на български и английски език с 256 страници общ обем на дисертационният труд.

В *увода* е представен обектът на изследването – документалното и книжовното културно наследство, както и неговия предмет – валидирането на знания, умения и компетентности в областта на културното наследство. Коректно са посочени и изследователските методи, които ще бъдат използвани, каквито са документалното проучване, проучването на конкретен случай, анкетата, интервюто и включеното наблюдение, за да се стигне до работната хипотеза на изследването, основана на очакването, че валидирането на знания, умения и компетентности ще „допринесе за повишаване и поддържане на качеството на дейностите по опазване и социализиране на културното наследство (с.7 от Автореферата).

В *първа глава* са представени ролята и значението на институциите на паметта за опазването на културното наследство като специално внимание е отделено на книжовното и документалното културно наследство като обект на изследване. Добре анализирани и разбрани са както значението на общото и споделено културно наследство за изграждането на Европа и на нейната културна идентичност, така и протичащите процеси в сектора на национално равнище като в конкретния случай се проблематизира „кога и при какви условия наследството остава непознато“ (с.8 от Автореферата). Именно в това отношение е направен извода, че „работата с него изисква редица специфични знания и умения, които опосредстват опознаването на съхранените книжовни и документални ценности, и се превръщат в основен фактор за тяхната социализация. Загубата на професионален капацитет създава риск това наследство да остане непознато и в следствие от това се компрометира неговата приобщаваща функция“ (с.9 от Автореферата). Прави добро впечатление способността на Милена Колева-Звънчарова да работи с проблематични, травматични и периферни спрямо масовите представи наследства като същевременно предлага обяснение на процесите и причините свързани с превръщането им в непознато наследство.

Във *втора глава* се прави преглед и анализ на дейностите включени в процеса на опазване и социализация в областта на книжовното и документалното наследство. Идентифицирани са длъжностите и професиите използвани в коментирания вид културно наследство. Те са извлечени от анализа на конкретен пример – работата с колекцията от ориенталски документи, ръкописи и старопечатни книги на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. По този начин се стига до обосновавания извод, че „съществуващото формално образование и обучение не успява да осигури изграждане и поддържане на знания, умения и компетентности, необходими за съответното професионално развитие. Същевременно знанията и уменията на практикуващите специалисти, придобити чрез неформално и самостоятелно учене не биват признати и валидирани, което лишава уникалните им професии от полагаемата се видимост“ (с.10 от Автореферата). Точно при такива случаи валидирането на знания и умения би могло да помогне на опазването и социализацията на културните ценности, които са носители на памет и да ги превърне в познато наследство.

Третата глава е посветена на валидирането на знания, умения и компетентности в областта на културното наследство. Проучени са политически документи и стратегии на Република България и ЕС, както и правно-нормативните актове на национално равнище като са направени съответните изводи, които са използвани при изработването на анкетна карта и впоследствие при реализацията на анкетното проучване. Резултатите от него също са анализирани като са направени съотносими към валидирането изводи, които трябва да помогнат за неговото използване като отговор на част от идентифицираните проблеми и предизвикателства (с.11-13 от Автореферата, както и с.116-117, с.133-135 от дисертационния труд). Разработен е и модел на валидирането на знания, умения и компетентности, който има претенцията да се прилага не само по отношение на книжовното и документалното наследство, но и в различните видове културно наследство, отчитайки техните особености.

В *четвърта глава* дисертанта проверява работната хипотеза на изследването на основата на книжовното и документалното наследство и по-конкретно чрез работата и професионалната подготовка на специалистите в отдел „Ориенталски сбирки“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Направена е историческа реконструкция на отдела от неговото създаване до състоянието в което се намира в момента като подробно и внимателно са анализирани диахронен и синхронен план

различните начини и възможности за професионална подготовка и развитие на специалистите в отдела „Ориенталски сбирки“ на Националната библиотека „Св. св Кирил и Методий“. Основната цел е да се установи „дали и в каква степен валидирането на наученото по неформален и самостоятелен път, в процеса на работа, може да бъде решение в подкрепа на устойчивото професионално развитие“ (с.16 от Автореферата). Реализираните проучвания и анализи дават основание на дисертанта да потвърди работната хипотеза на изследването и по-конкретно, че „признаването на знания и умения има потенциал да допринесе за разрешаването на проблемите на архивното и книжовното културно наследство (и в по-общ план – на културното наследство), свързани с професионалното развитие“ (с.20 от Автореферата).

В *Заключението* очаквано се обобщават изследователските резултати като същевременно се предлагат изводи и препоръки на основата на направените анализи. Те имат претенцията да бъдат използвани при изработването на „цялостна система на професионално развитие в областта на културното наследство, част от която е валидирането на придобитите чрез неформално и самостоятелно учене професионални знания, умения и компетентности“. В тази връзка е разработена и включена като приложение примерна методика за валидиране, включително за подбор, позициониране и професионално развитие на специалисти в областта на опазването и социализирането на колекциите „Ориенталски сбирки“ на Националната библиотека „Св. св Кирил и Методий“. Необходимо е да се посочи също така, че Авторефератът коректно отразява всички постигнати резултати, както и приносите на изследването в областта на културното наследство и в частност на книжовното и документалното наследство.

Коментираното изследване има смелостта да се занимава с проблематични, травматични и периферни наследства като задълбочено анализира причините за превръщането им в непознато наследство. Валидирането на знания, умения и компетентности е добре аргументирано като решение на част от проблемите не само в областта на книжовното и документалното наследство, но и на културното наследство. Дисертационният труд има качествата да бъде успешно защитен с оглед на вече посочените изследователски резултати, което ми дава достатъчно основание да гласувам „за“ присъждането на Милена Петкова Колева-Звънчарова на образователната и научна степен “доктор”.

12.01.2021 г.

г. София

Проф. д.н. Иван Кабаков